

Ida Horvath

TRI SKULPTURE STRANIH AUTORA

Relativno mali broj skulpturalnih djela u Muzeju Slavonije uglavnom je historijsko-dokumentarnog karaktera, kao što su portretne biste značajnijih građana i slavonskih feudalaca. Osim ovih u zbirci se nalaze i tri skulpture koje se odlikuju i umjetničkom vrijednošću. Zajedničko im je da su djela stranih autora, da nose iste stilske karakteristike, te da su bile vlasništvo osječkih građanskih obitelji, pa time imaju i lokalno-historijski značaj. Dvije su signirane imenima svjetski priznatih skulptora, dok treća, također umjetnički vrijedna tek »traži svog autora«.

Kao prvu prikazat ćemo najznačajniju — skulpturu koju bismo mogli nazvati »Mladost« (sl. 1), djelo talijanskog skulptora Adolfa Apollonija (Rim 1855.—1923.). To je statua od bijelog kararskog mramora. Postavljena je na visoki mramorni postament cilindričnog oblika, a ima i vlastito podnožje s osloncem. To je vitka ženska figura, rađena po modelu, ali jako idealizirana prema akademskom kanonu. Postavljena je u blagom kontrapostu, lijeva ruka je lagano uzdignuta prema glavi koja je blago zabačena unazad. Lice ima sanjalački izraz i veoma meke neutralne crte u kojima nema mnogo individualnog. Valovita kosa je skupljena na tjemenu u delikatno antikiziranu punđu. Fini vrat prelazi u zaobljena ramena, a vretenaste oble ruke s minuciozno izrađenim prstima daju figuri posebnu eleganciju, harmoniju i ritam. Cijelo tijelo je meko modelirano, forme su glatke i pune. Posebno dolazi do izražaja ljepota i finoća materijala. Osjeća se da lice ima sekundarni značaj i da nije do kraja izraženo. Velika tehnička vještina, mekoća i idealizirane forme ukazuju na Canovin utjecaj. Figura je zapravo romantična alegorija mladosti i ljepote shvaćene u smislu savršene forme i harmonije pokreta. U njoj se osjeća autorovo veličanje ljepote ljudskog tijela i njegovo nastojanje da u tu svrhu do maksimuma iskoristi svojstva plemenitog materijala u kojem je radio.

Po ovim svojim osobinama skulptura ide u red kvalitetnih neoklasiističkih djela evropske umjetnosti, te svakako zaslužuje da se objavi. Na objavljivanje nas je navela i potreba da se ukaže na postojanje ovakvih djela u našoj sredini.

Inventarni broj K-34. Visina figure: 175 cm, visina postamenta: 90 cm. Nastala je sigurno u naponu stvaralačke snage autorove, što se ogleda u umjetničkoj kvaliteti i metierskoj vještini. U svom skulptorskom radu Apolloni se

inspirirao na kanovijanskoj i akademskoj tradiciji početka 19. stoljeća, iako radi verističkom manirom.

Apolloni je rano započeo svoju umjetničku djelatnost, mada je završio tehnički institut, a zatim diplomirao kao inženjer. U međuvremenu studirao je likovne umjetnosti u školi Accademia di San Luca. 1879. godine odlazi u Sjedinjene Američke Države, gdje ostaje četiri godine. U bostonskom Umjetničkom institutu podučavao je risanje i kiparstvo, a zatim je otvorio kiparski atelje u mjestu Providence. Po povratku u domovinu otvara atelje u Via Margutta u Rimu. Tu postaje predsjednik Internacionalnog umjetničkog udruženja (Associazione artistica internazionale), a zatim predsjednik Accademie San Luca. Obnovio je rad obje ustanove. 1904. bio je izaslanik Italije na svjetskoj izložbi u Saint-Louisu. Bio je i gradonačelnik Rima i senator kraljevine i u tom svojstvu brinuo se za preuređenje kapitolskih muzeja i za restauraciju mnogih spomenika, a za vrijeme I svjetskog rata bio je poglavar službe zaštite spomenika u glavnom gradu Italije.

U Italiji i Americi je izradio mnoge portrete i nadgrobne spomenike. Osim toga radio je i fontane koje se odlikuju čistom invencijom, kao na pr. fontana »Berba« u atriju hotela Excelsior na Lidu u Veneciji. Među najvažnija djela ubrajaju se, osim portreta i statua, u Italiji i Americi i djela »Mater purissima« u klasičnom stilu, »Smiješak majke«, zatim »Poeta«, djelo koje je na svjetskoj izložbi u Parizu 1900. godine nagrađeno zlatnom medaljom, te »Vittoria alata«, na jednom stupu monumenta Vittorio Emanuele u Rimu. Apolloni je u primorskom gradiću Fano gdje je ljeti boravio, osnovao školu primijenjene umjetnosti gdje je uveo sasvim novi program u nastavi. Ta škola danas nosi njegovo ime.

Obrađenoj figuri je srodna bista »B e a t r i c e« koja nije signirana, ali po svim svojim karakteristikama spada u isto vremensko i stilsko razdoblje (Sl. 2). Bista od alabastera je postavljena na postament u obliku knjige na kojoj je uklesano DANTE IL PARADISO. Fino modelirano lice klasične ljepote, sanjarskog melanholičnog izraza oplemenjeno je chiaro-scurom koji proizlazi iz same strukture materijala. Glava, vrat i ramena su obavijeni prozračnim velom s blagim naborima. U izradi tankog vela očituje se bravurozna vještina majstora. Iznad čela je trokutasti ukras. Valovita kosa se spušta uz lice i sakupljena je na potiljku. Blago svedene obrve i spuštene teške vjeđe daju licu odsutni meditativni izraz. Lice odiše mirom i spokojstvom. Sve su crte nenaglašene nos je klasično rezan, usne pune, podbradak meko oblikovan. Na čitavoj bisti se jako osjeća klasicističko obilježje, što se očituje u skulptorskom tretmanu materijala, kao i u izboru motiva. Ova otjelovljena vizija Danteove Beatrice, zvijezde vodilje njegovog Paradisa, prožeta je idealnom, upravo duhovnom ljepotom. Njezin nepoznati autor kao da se inspirirao Danteovim besmrtnim sonetom »Tanto gentile e tanto onesta ...« kojim veliča ljepotu i blagost svoje ljubavi.

Ova bista klasične ljepote i ugođaja bez sumnje je talijanskog porijekla. Na to ukazuju i tematika kao i umjetnička obrada. Djelo nije signirano, ali je svakako nastalo u prošlom stoljeću u doba neoklasicizma, a inspirirano je toskanskom renesansnom skulpturom. Ima u njoj izvjesnih reminiscencija na rana djela Desideria da Settignano, koji svojim profinjenim ženskim poprsjima daje smireni psihološki izraz fizionomija. Na našoj bisti prisutno je i njegovo lirsko shvaćanje skulpture, kao i virtuozna obrada mramora.

Skulptura je visine 38 cm; veličina postolja (knjige) 31 x 19 cm. Nosi signaturu broj K-335. Porijeklo nepoznato, no vjerojatno potječe iz koje osječke obitelji.

Treća u našem užem izboru skulptura je »Victoria« od Emanuela Frémiet-a (Sl. 3).

Francuski skulptor Emanuel Frémiet (Pariz 6. XII 1824 — 10. IX 1911.) bio je učenik François Rudea. U doba prodora Darwinovih teza bavi se obradom lika primitivnog čovjeka. Pod utjecajem wagnerijanskog kulta heroja izradio je veći broj spomenika i konjaničkih figura. Veoma je dobar animalist (sljedbenik A. L. Baryea) i izvrstan cizeler. Naročito su lijepe njegove male bronce čiste modelacije i fature.

Djela su mu osim brojnih životinjskih figura, skulpture kao Velasquez (Louvre), Galski konjanik i Rimski konjanik (S. Germain-en-Laye) Jean d'Arc u Parizu na Place des Pyramides), Simon Bolivar (Santa Fé de Bogota), Lesseps (Suez), Collonel Howard (Baltimore).

Naša skulptura ide u red malih bronca, pomno izrađenih. Predstavlja Minervu, božicu rata, pobjede i mudrosti. Božica stoji na bojnim kolima u koja su upregnuta tri snažna konja prikazana u živom pokretu. Božica dostojanstvenog držanja odjevena je u dugi nabrani hiton opasan uskim pojansom. Na prsima ima egidu. Opremljena je ratničkom opremom: u uzdignutoj desnoj ruci drži koplje, a u lijevoj štit na kojem je prikazana sova. Na glavi ima kacigu. Iza lika božice je zmija — Minervin stalni atribut. U čitavoj kompoziciji dominiraju konji koji su anatomske odlično prikazani, a svaki i najmanji detalj opreme je pomno izrađen i veoma plastičan. Kao vrsni animalist, Frémiet je pažnju usredotočio baš na životinjsku grupu i uspio ju je dati realistički živo i plastično. Dok je ta grupa puna dinamike i ritma, živa i razigrana, Victoria je statička figura rađena po uzoru na rimske božice pobjede, koje su prikazivane u stavu mirovanja. Unatoč klasičnog uzora osjeća se duh 19. stoljeća.

Na postamentu koji oponaša prirodno tlo urezano je s jedne strane: »E. FRÉMIET«, a s druge ljevač: »F. BARBEDIENNE Fondateur«.

Dimenzije: 60 x 80 cm. Signatura K-36.

Skulptura je dospjela u muzej 1941. godine kao poklon advokata Hermannu Weissmanna.

L I T E R A T U R A :

Enciklopedija likovnih umjetnosti br. 2, str. 328; str. 37/38.
Enciclopedia italiana, I.

TRE SCULTURE — OPERE DI AUTORI ESTRANEI

Tre opere sculturali che pubblichiamo hanno delle caratteristiche comuni --- sono opere di autori stranieri, hanno le qualità stilistiche e artistiche pressapoco uguali ed erano in possesso delle famiglie borghesi di Osijek ricevendo in tal modo anche un valore storico locale.

La scultura che denominiamo »Giovinezza« è l'opera di Adolfo Apolloni (Roma 185.—1923.), valente scultore neoclassico italiano che operò negli Stati Uniti e in Italia dove compì vari uffici importanti dello stato e fondò la scuola d'arte industriale a Fano.

Nelle sue opere si sente l'influsso accademico canoviano, così anche sulla nostra figura scolpita in marmo di Carrara che dimostra le alte qualità scultoree dell'autore. La figura è idealizzata, è un'allegoria di giovinezza e di bellezza. Lo scultore divinizza la bellezza del corpo umano e tratta la materia scultorea con massima maestria. La Giovinezza appartiene al periodo maturo dell'attività artistica di Apolloni.

Tra le opere più valenti di A. Apolloni nominiamo oltre i numerosi ritratti e monumenti funerali in America e Italia, alcuni come il «Poeta» premiato di medaglia d'oro all'Esposizione mondiale a Parigi nel 1900., poi la «Vittoria alata» sul Monumento di Vittorio Emanuele a Roma.

Alla scultura precedente è affine il busto che potremmo chiamare «Beatrice», di autore ignoto, scolpita in alabastro. Il busto femminile di una finezza straordinaria è posta su un libro su cui è inciso: DANTE IL PARADISO. Il viso artisticamente modellato di una bellezza classica è nobilitato di bel chiaro-scuro che proviene dalla struttura stessa della materia. L'espressione è meditativa, calma. Il busto emana un forte segno del neoclassicismo. L'autore sembra stato ispirato del bellissimo sonetto dantesco «Tanto gentile e tanto onesta...» scritto in onore di Beatrice.

Il busto è di provenienza italiana, eseguita sui canoni del secolo scorso, ma ispirata dal Rinascimento toscano. Rivela qualche reminiscenza alle opere giovanili di Desiderio da Settignano.

Segue la «Vittoria» di E. Frémiet, autore di numerosi monumenti e statue equestri. Era un ottimo scultore di figure animalesche e buon cesellatore. Sono notevoli i suoi piccoli bronzi a cui appartiene anche la nostra «Vittoria». Rappresenta la dea della guerra e della vittoria su un carro a tre cavalli vestita da guerriera e armata di lancia e scudo. La parte migliore della scultura fanno i cavalli in un forte movimento. Questo gruppo realistico, dinamico sta in confronto alla Vittoria completamente statica, fatta sul modello antico. Accanto all'ispirazione classica è presente lo spirito della fine del 19. secolo.

1. »Mladost« od A. Apollonija, konac 19. stoljeća
»Giovinezza«, opera di A. Apolloni, fine del 19. secolo

2. »Beatrice«, autor nepoznat, konac 19. stoljeća
»Beatrice«, autore ignoto, fine del 19. secolo

3. »Viktorija« od E. Frémieta, konac 19. ili početak 20. stoljeća
»Victoria« di E. Frémiét, fine del 19. o inizio del 20. secolo